

Віталій ТОЛУБ'ЯК

д. н. держ. упр., доцент,
професор кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу
Тернопільський національний економічний університет,

Тетяна МАЦІЄВИЧ

к.е.н., доцент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру
Херсонський державний аграрний університет

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Одним із фундаментальних принципів демократії та розвитку громадянського суспільства є залучення громадськості до процесів розробки та прийняття рішень, що стосуються розвитку територіальної громади. Досвід розвинених демократичних країн підтверджує, що посилення ролі жителів громади у задоволенні потреб громади є важливою складовою місцевого розвитку.

Внаслідок процесів глобалізації виник термін «місцевий економічний розвиток». В українському законодавстві поняття «місцевий економічний розвиток» чи «місцевий розвиток» практично не зустрічається. Частіше всього ми маємо справу з поняттям «регіональний розвиток» (розвиток областей, районів), що пояснюється тривалою історією централізації державної влади і обмеженими можливостями територіальних громад впливати на свій розвиток. Місцевий розвиток, чи розвиток територіальних громад у європейських країнах має пряме відношення до місцевого економічного розвитку (МЕР) і є складним багатограним процесом, стосується суспільно економічної одиниці, в якій проявляються всі сторони життєдіяльності суспільства. Ця багатогранність і комплексність процесу місцевого розвитку вимагає використання системного підходу, залучення значної кількості спеціалістів з різних галузей та врахування і узгодження позицій, адже їх бачення можуть бути такими, що суперечать один одному, а іноді й протилежними.

Місцевий економічний розвиток – це процес, у рамках якого партнери з державних, муніципальних, ділових і неурядових кіл працюють разом задля створення кращих умов для економічного зростання та створення нових робочих місць. Місцевий економічний розвиток відбувається в громадах, які постійно поліпшують свій інвестиційний клімат і середовище для розвитку бізнесу з метою підвищення своєї конкурентоспроможності, збереження робочих місць і збільшення доходів [3].

Що повинна робити влада в місцевому економічному розвитку? Перш за все це розробити та донести до жителів виразне економічне бачення напрямку розвитку громади. Місцевий економічний розвиток пов'язаний з діями, програмами та проектами, здійснення яких дозволяє громаді підвищити конкурентоздатність та поліпшити її економіку основу. Конкуруючи з іншими громадами у створенні найсприятливішого середовища для бізнесу, що включає інфраструктуру та послуги високої якості за якомога нижчу вартість, громади можуть забезпечити значний розвиток бізнесу, стимулювати створення нових підприємств і залучати інвестиції. У свою чергу, наявність якісніших послуг та інфраструктури дозволяють підприємствам встановлювати нижчі ціни на продукцію та послуги, що сприяє збільшенню обсягів продажу, створенню робочих місць та надходжень до бюджету громади.

Розвиток взаємодії громадськості та влади залишається актуальним в контексті децентралізації державного управління та вимагає підвищення участі громадськості у процесі прийняття суспільно-політичних рішень, особливо на місцевому рівні.

Участь громадян в управлінні місцевими справами є однією з ключових складових місцевого самоврядування, на основі чого ґрунтується існування багатьох форм впливу на процес ухвалення управлінських рішень на місцевому рівні. Тому, надзвичайно важливим та необхідним сьогодні є поглиблення взаємодії ОМС з інститутами громадянського суспільства, мобілізація потенціалу громадян та їх об'єднань на основі розвитку громадських ініціатив та впровадження нових форм місцевої самоорганізації населення, трансформація свідомості жителів громади від споживачів суспільних благ до активних членів громади [2].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає деякі форми безпосереднього здійснення управління територіальною громадою, як первинним суб'єктом місцевого самоврядування й

основним носієм його функцій і повноважень. Зокрема, закон дає загальне правове визначення таких форм безпосереднього здійснення місцевого управління, як: місцеві референдуми (ст. 7), загальні збори громадян (ст. 8), місцеві ініціативи (ст. 9), органи самоорганізації населення (ст. 14). Окреме місце в забезпеченні участі громадян і територіальної громади в здійсненні місцевого управління займає статут територіальної громади (ст. 19). Закон не встановлює повного переліку форм участі громадськості у місцевому управлінні. Історичний досвід розвитку територіальних громад, як у нашій державі, так і за кордоном, має приклади різноманітних форм участі громадськості у місцевому управлінні.

Не зважаючи на те, що в Україні створено передумови для широкого залучення громадськості до вирішення місцевих справ, активність жителів громад на сьогодні нажалі на дуже низькому рівні. Основними причинами цього є: недостатнє розуміння ОМС важливості участі громадськості в процесі економічного та соціального розвитку та яким чином можна залучати населення до цього процесу; інертність самих жителів громади; панування «споживацького підходу» у жителів громади (держава в особі ОМС зобов'язана забезпечити усім); нерозуміння того, що тільки жителі громади особисто можуть стати «генератором» і «реалізатором» змін у своїй громаді. Практика роботи в українських громадах, як зазначає Ільченко Н. В. [1], показує, що причиною слабкої реалізації місцевих ініціатив щодо розвитку громад є сприйняття органами місцевої влади цих ініціатив як спробу перебрати на себе громадськими групами або інституціями владні повноваження, а не як можливість створення партнерських відносин і розв'язання місцевих проблем.

Усвідомлення того, що спільна робота дає позитивний ефект у розвитку громади, переконує людей у правильності і важливості роботи з планування МЕР та сприяє активізації залучення зацікавлених сторін. Це досягається значною мірою завдяки поетапній реалізації проектів, які є наглядними і виконання яких набагато простіше оцінити в короткому періоді та відчуті очікуваний ефект у перспективі [5, с. 21]. На цьому наголошує і Полішкевич Л. [6] та зазначає, що базовими засадами взаємодії ОМС з громадськістю мають бути партнерські відносини, гарантування захисту прав і свобод людини та громадянина, забезпечення суспільного розвитку та економічного зростання.

Активне громадянське суспільство сьогодні є рушієм змін у всьому світі. Історичний розвиток багатьох країн світу у ХХ ст. підтверджує висновок про те, що громадська активність і соціальні зв'язки є важливими факторами покращення життя місцевих спільнот. Тому, в країнах із розвинутою демократією інститути громадянського суспільства виступають рівноправними партнерами держави у вирішенні питань соціально-економічного розвитку. Організації громадянського суспільства забезпечують: надання якісних та економічно ефективних соціальних послуг, у тому числі таких, які не можуть забезпечити ані держава, ані комерційні організації; організацію громадян для самостійного задоволення їхніх інтересів без додаткових фінансових або адміністративних витрат із боку влади; неполітичне представлення та просування інтересів різних груп населення і безпосередньо громадян; участь в ухваленні рішень і забезпечення таким чином більшої їх ефективності з огляду на врахування інтересів різних соціальних груп; здійснення громадського контролю за діяльністю влади та боротьба з корупцією. Діючи таким чином, інститути громадянського суспільства нейтралізують патерналістські очікування громадян, підтримують та відтворюють демократичну політичну культуру, а також відіграють помітну роль у забезпеченні суспільної стабільності та розвитку громад [4 с. 89].

Отже, для України актуальним є питання залучення громадськості до управління місцевим розвитком. Використання різноманітних форм діалогу сприятиме посиленню впливу інститутів громадянського суспільства на вироблення та реалізацію політики місцевого розвитку. Участь громадськості в управлінні місцевим розвитком також сприяє зміцненню довіри жителів територіальної громади до ОМС, підвищує взаємну відповідальність та прозорість процесу ухвалення владних рішень, сприяє розвитку місцевого самоврядування в цілому.

Список використаних джерел

1. Ільченко Н. В. Концепція участі та методи залучення населення до розвитку територіальної громади. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=156>
2. Кожина А. В. Перспективи розвитку механізмів громадської участі на місцевому рівні. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=858>

3 Місцевий економічний розвиток – шлях до процвітання громади. URL http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/LED_Guide_2014_UKR.pdf

4. Місцевий розвиток за участі громади. / [за заг.ред. к.пол.н. Г.І. Мелеганич, д.е.н. Ю.М. Петрушенка]. Том 4. Київ : ВАІТЕ, 2016. 316 с.

5. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с

6. Полішкевич Л. Теоретичні засади взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. URL : http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu_49/fail/34.pdf